

Allmän studieplan för utbildning på forskarnivå i förskoledidaktik

General Syllabus for Doctoral Studies in Early Childhood Education and Care

1. Beslut

Denna allmänna studieplan för utbildning på forskarnivå i förskoledidaktik är fastställd av samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden vid Stockholms universitet 2014-06-17, och reviderad 2019-12-20.

Den allmänna studieplanen gäller från och med 2020-01-01.

2. Ämnesbeskrivning

Förskoledidaktik som mångvetenskapligt forskningsfält och kunskapsområde behandlar frågor om utbildning, undervisning, utveckling, socialisation, lek och omsorg. Förskoledidaktik omfattar studier om barns utforskande och lärande i relation till olika ämnesinnehåll såsom språk, matematik och naturvetenskap i och utanför förskolan. Stor vikt läggs vid etiska förhållningssätt, estetik och förskolebarns relation till samhället och digitaliseringens betydelse. Ämnet behandlar också förskolans uppdrag, olika professioner inom förskolan och förskolläroinutbildning. Vidare rymmer ämnet övergripande frågor om hur strukturella villkor, regelverk och politikområden får betydelse för förskolebarns läroprocesser, välmående och livsvillkor i nationella och internationella perspektiv, såväl historiskt som i nutid.

3. Utbildningens mål

Antagning till utbildning på forskarnivå i förskoledidaktik endast till studier som avslutas med doktorsexamen. Om särskilda skäl föreligger kan dock den samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden besluta om antagning för studier som avslutas med licentiatexamen. Utbildning på forskarnivå i förskoledidaktik kan avslutas med licentiatexamen eller doktorsexamen. En doktorand i förskoledidaktik kan avlägga licentiatexamen som en etapp i sin utbildning på forskarnivå. Licentiatexamen är inte obligatorisk för doktorsexamen.

Områdesnämnden för humanvetenskap

3.1 Doktorsexamen

Doktorsexamen uppnås efter att doktoranden fullgjort en utbildning om 240 högskolepoäng inom ämnet förskoledidaktik på forskarnivå. Utbildningens mål är att utveckla sådana kunskaper och färdigheter som fordras för att självständigt kunna bedriva forskning inom förskoledidaktik samt att bidra till kunskapsutvecklingen inom det förskoledidaktiska forskningsområdet genom framställandet av en vetenskaplig avhandling.

Kunskap och förståelse

För doktorsexamen ska doktoranden

- visa brett kunnande inom och en systematisk förståelse av forskningsområdet samt djup och aktuell specialistkunskap inom en avgränsad del av forskningsområdet, och
- visa förtrogenhet med vetenskaplig metodik i allmänhet och med det specifika forskningsområdets metoder i synnerhet.

Färdighet och förmåga

För doktorsexamen ska doktoranden

- visa förmåga till vetenskaplig analys och syntes samt till självständig kritisk granskning och bedömning av nya och komplexa företeelser, frågeställningar och situationer,
- visa förmåga att kritiskt, självständigt, kreativt och med vetenskaplig noggrannhet identifiera och formulera frågeställningar samt att planera och med adekvata metoder bedriva forskning och andra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar och att granska och värdera sådant arbete,
- med en avhandling visa sin förmåga att genom egen forskning väsentligt bidra till kunskapsutvecklingen,
- visa förmåga att i såväl nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt,
- visa förmåga att identifiera behov av ytterligare kunskap, och
- visa förutsättningar för att såväl inom forskning och utbildning som i andra kvalificerade professionella sammanhang bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

För doktorsexamen ska doktoranden

- visa intellektuell självständighet och vetenskaplig redlighet samt förmåga att göra forskningsetiska bedömningar, och
- visa fördjupad insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används.

Vetenskaplig avhandling (doktorsavhandling)

För doktorsexamen ska doktoranden ha fått en vetenskaplig avhandling (doktorsavhandling) om minst 120 högskolepoäng godkänd.

3.2 Licentiatexamen

Licentiatexamen uppnås antingen efter att doktoranden fullgjort en utbildning om minst 120 högskolepoäng inom ett ämne för utbildning på forskarnivå, eller efter att doktoranden fullgjort en del om minst 120 högskolepoäng av en utbildning som skall avslutas med doktorsexamen, om högskolan beslutar att en sådan licentiatexamen kan ges vid högskolan.

Kunskap och förståelse

För licentiatexamen skall doktoranden

- visa kunskap och förståelse inom forskningsområdet, inbegripet aktuell specialistkunskap inom en avgränsad del av detta samt fördjupad kunskap i vetenskaplig metodik i allmänhet och det specifika forskningsområdets metoder i synnerhet.

Färdighet och förmåga

För licentiatexamen skall doktoranden

- visa förmåga att kritiskt, självständigt och kreativt och med vetenskaplig noggrannhet identifiera och formulera frågeställningar, att planera och med adekvata metoder genomföra ett begränsat forskningsarbete och andra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar och därigenom bidra till kunskapsutvecklingen samt att utvärdera detta arbete,
- visa förmåga att i såväl nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt klart presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt, och
- visa sådan färdighet som fordras för att självständigt delta i forsknings- och utvecklingsarbete och för att självständigt arbeta i annan kvalificerad verksamhet.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

För licentiatexamen skall doktoranden

- visa förmåga att göra forskningsetiska bedömningar i sin egen forskning,
- visa insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används, och
- visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att ta ansvar för sin kunskapsutveckling.

Vetenskaplig uppsats

För licentiatexamen skall doktoranden ha fått en vetenskaplig uppsats om minst 60 högskolepoäng godkänd.

4. Behörighet och förkunskapskrav

Behörig att antas till utbildning på forskarnivå är den som uppfyller dels villkor för grundläggande behörighet, dels villkor för särskild behörighet, och som har sådan förmåga i övrigt som behövs för att genomgå utbildningen.

4.1 Grundläggande behörighet

Grundläggande behörighet till utbildning på forskarnivå har den som har

1. avlagt en examen på avancerad nivå,
2. fullgjort kursfordringar om minst 240 högskolepoäng, varav minst 60 högskolepoäng på avancerad nivå eller,
3. på något annat sätt inom eller utom landet förvärvat i huvudsak motsvarande kunskaper.

Institutionsstyrelsen får för enskild sökande medge undantag från kravet på grundläggande behörighet, om det finns särskilda skäl.

4.2 Särskild behörighet

För att antas till utbildning på forskarnivå i förskoledidaktik krävs utöver grundläggande behörighet att den sökande:

- har minst 30 högskolepoäng på avancerad nivå inom humaniora, beteendevetenskapliga eller samhällsvetenskapliga ämnen, eller motsvarande, varav minst 15 högskolepoäng skall utgöras av uppsatsarbete, eller på annat sätt inom eller utom landet förvärvade motsvarande kunskaper.
- behärskar engelska i tal och skrift.

5. Utlysning och antagningsförfarande

Ansökan om att antas till utbildning på forskarnivå i förskoledidaktik sker genom utlysning två gånger per år under förutsättning att erforderliga medel (interna och/eller externa) finns. Möjlighet att söka till utbildning på forskarnivå i förskoledidaktik ges vår (sista ansökningsdag är den 1 maj) och höst (sista ansökningsdag är den 1 december) i den omfattning som tillgängliga resurser medger. Utlysning av forskarutbildningsplatser sker senast en månad före sista ansökningsdag.

Om särskilda skäl föreligger får prefekten göra framställan hos Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden om att utlysa antagning till utbildning på forskarnivå utanför de fasta tidpunkterna. Ansökan görs på en särskild blankett som hämtas från www.su.se. På universitets webbsida publiceras detaljerade instruktioner om vilka handlingar de sökande behöver bifoga i samband med varje utlysning. Annonseringen av lediga platser görs på institutionens hemsida samt i andra lämpliga sammanhang i samråd med universitets informationsavdelning.

5.1 Urvalskriterier och bedömningsgrunder

Handledarkollegium, prefekt, studierektor på forskarnivån och forskningshandläggare vid Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen bereder ansökningarna. Antagningen görs av institutionsstyrelsen.

Urval bland sökande som uppfyller kraven för grundläggande och särskild behörighet görs med hänsyn till deras förmåga att tillgodogöra sig utbildningen.

De bedömningsgrunder som tillämpas vid urvalet är följande:

- forskningsplan/projektplan
- utbildningsmeriter
- uppsatser/publikationer

Urvalskriterier vid bedömning av de sökande är:

- självständighet i analys och upplägg i tidigare arbeten,
- problemformulering och stringens i tidigare arbeten och forskningsplan,
- förtrogenhet och relevans för huvudområdet,
- tidigare visad förmåga att arbeta systematiskt och strukturerat,
- metodologisk och vetenskaplig mognad,
- kommunikations- och samarbetsförmåga.

6. Utbildningens innehåll och uppläggning

Utbildning på forskarnivå i förskoledidaktik 240 högskolepoäng, består dels av kurser om 75 högskolepoäng, dels en avhandling om 165 högskolepoäng. 30 högskolepoäng motsvarar en termins heltidsstudier.

Utbildningen planläggs så att studierna kräver fyra läsår för doktorander som på heltid ägnar sig åt egen utbildning på forskarnivå. Därvid förutsätts att doktoranden dels ägnar sig helt åt studierna, dels utnyttjar undervisningen och handledningen effektivt. Om en doktorand begär det, får anställningen avse arbete på deltid, dock lägst 50 procent av heltid, d.v.s. åtta år. Studietiden för att uppnå doktorsexamen är fyra års heltidsstudier och omfattningen är 240 högskolepoäng.

Utbildningen består av en kursdel om 75 högskolepoäng och en avhandlingsdel omfattande 165 högskolepoäng. Möjligheten finns att avlägga licentiatexamen efter 120 högskolepoäng, varav 45 högskolepoäng skall utgöras av kurser och 75 högskolepoäng av ett vetenskapligt arbete. Samtliga doktorander som antas till utbildning på forskarnivå i barn- och ungdomsvetenskap ska följa föreliggande allmänna studieplan.

Eventuella samarbeten i form av cotutelle, enskild doktorands deltagande i forskarskola eller externfinansierade projekt kan endast påverka de individuella skillnaderna i utbildningen som dokumenteras i den individuella studieplanen. Detaljer i studiernas uppläggning bestäms under punkt 6.3 samt i den individuella studieplanen.

6.1 Individuell studieplan

För varje forskarstuderande upprättas en individuell studieplan i samband med antagningen. Studieplanen fastställs av institutionsstyrelsens ordförande efter samråd med forskarstuderande och dennes handledare. Den individuella studieplanen skall följas upp minst en gång per år. Uppföljningen sker på ett sådant sätt att det tydligt framgår hur utbildningen framskrider. Forskarstuderande, handledare och institutionsstyrelsens ordförande skall skriftligen intyga att de tagit del av studieplanen och eventuella ändringar som görs i den. I samband med antagningen skall finansieringen vara ordnad för hela studietiden (motsvarande fyra års heltidsstudier).

6.2 Handledning och andra resurser

För varje forskarstuderande skall utses minst två handledare, varav en huvudhandledare och en biträdande handledare. Huvudhandledare skall vara anställd vid Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen eller, om särskilda skäl föreligger, vid någon annan

institution vid Stockholms universitet och vara minst docentkompetent. Biträdande handledare kan vara anställd vid ett annat svenskt eller utländskt lärosäte och ha minst doktorsexamen. Minst en av handledarna skall ha genomgått handledarutbildning. Forskarstuderande har rätt till handledning enligt vad som finns fastställt i den individuella studieplanen. Den forskarstuderande har rätt till byte av handledare. Anhållan om byte av handledare skall ställas till prefekt.

Forskarstuderande har rätt att behålla studiefinansiering, handledning och andra resurser om den individuella studieplanen har följts. Vid avvikelser från denna skall forskarstuderande och handledaren diskutera om det medför att den ursprungliga studieplanen måste revideras. Resurserna får inte dras in för tid då den forskarstuderande är anställd som doktorand eller får utbildningsbidrag för doktorander. Om en doktorand i väsentlig utsträckning åsidosätter sina åtaganden enligt den individuella studieplanen ska rektor enligt 6 kap. 30 § högskoleförordningen besluta att en doktorand inte längre ska ha rätt till handledning och andra resurser för utbildningen. Se vidare Regler för utbildning och examination på forskarnivå vid Stockholms universitet för ytterligare information.

Forskarstuderande bereds möjlighet till kontinuerlig studie- och yrkesvägledning genom handledare, studierektor för utbildning på forskarnivå och institutionsledning. Ytterligare detaljer rörande handledning och andra resurser bestäms i den individuella studieplanen.

Enligt Högskoleförordningen ges doktoranden godtagbara studievillkor. Arbetsplats tillhandahålls och att doktoranden ges de arbetsvillkor som erfordras för utbildningen.

6.3 Kurser och examination

Utbildning på forskarnivå för att uppnå doktorsexamen omfattar fyra års heltidsstudier eller 240 högskolepoäng. Utbildningen som helhet fördelas på avhandlingen om 165 högskolepoäng och kursdelen om 75 högskolepoäng.

För kursdelen gäller följande fördelning:

- 45 högskolepoäng är obligatoriska kurser fördelade på 22,5 högskolepoäng i teorier inom det förskoledidaktiska forskningsfältet och 22,5 högskolepoäng i vetenskaplig metod och etik.
- 30 högskolepoäng är valbara kurser. Kurser kan läsas vid Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen, på någon av Stockholms universitets övriga institutioner samt vid ett annat svenskt eller utländskt lärosäte. Valet görs alltid i samråd med handledaren.
Inom ramen för dessa 30 högskolepoäng skall den forskarstuderande kunna:

- a) läsa individuella kurser för sin handledare till en omfattning om max 15 högskolepoäng. Lärandemålen och litteraturlistan för dessa kurser skall alltid granskas och godkännas av studierektor för utbildning på forskarnivå. Om det handlar om den forskarstuderande som studierektor är huvudhandledare för skall motsvarande granskning göras av en professor eller docent vid institutionen,
- b) tillgodoräkna sig högskolepedagogiska (UL) kurser om max 7,5 högskolepoäng som ges av Stockholms universitet eller motsvarande kurser som ges vid andra lärosäten i Sverige.

Studietiden för att uppnå licentiatexamen är två års heltidsstudier och omfattar:

- 45 högskolepoäng därav 37,5 högskolepoäng för obligatoriska kurser i teori och metod samt 7,5 högskolepoäng för specialkurser valda i samråd med handledare. Den forskarstuderande ska kunna läsa max 7,5 högskolepoäng individuella läskurser för sin handledare.
- 75 högskolepoäng för eget forskningsarbete, som redovisas i licentiatuppsats.

Det föreligger varken rättighet eller skyldighet för forskarstuderande att arbeta åt institutionen genom till exempel undervisning. Forskarstuderande kan dock beredas denna möjlighet, men den får inte överskrida 20 procent av en heltidsanställning per år. Följaktligen kan utbildningen förlängas med maximalt ett år vid heltidsanställning. I detta ingår inte förlängning på grund av sjukledighet, föräldraledighet, fackliga förtroendeuppdrag och dylikt. Studierna får dock inte bedrivas med lägre studietakt än 50 procent eller motsvarande åtta års halvtidsstudier. Forskarstuderande ska under den tid som avhandlingsarbetet pågår aktivt delta i institutionens allmänna seminarier, institutionsmöten samt i de forskningsseminarier som är knutna till institutionens forskningsprofiler.

6.3.1 Tillgodoräknande

Forskarstuderande som vill uppnå doktorsexamen får tillgodoräkna sig max 15 högskolepoäng från avancerad nivå relevanta kurser som inte redan ingår i tidigare examen.

Forskarstuderande som vill uppnå licentiatexamen får tillgodoräkna sig max 7,5 högskolepoäng från avancerad nivå relevanta kurser som inte redan ingår i tidigare examen.

Tillgodoräknandet beslutas av studierektor för utbildning på forskarnivå på förslag av handledaren. Tillgodoräknande innebär motsvarande avräkning i nettostudietiden.

6.3.2 Övriga obligatoriska moment

Forskarutbildningen i förskoledidaktik innehåller tre obligatoriska seminarier: startseminarium, halvtidsseminarium, och slutseminarium. Seminarierna ger doktoranden erfarenhet av att presentera sin forskning men utgör framförallt viktiga avstämningspunkter för att kvalitetssäkra doktorandens avhandlingsarbete, bedöma möjligheten att nå

examensmålen och om så krävs vidta åtgärder för att styra upp arbetet. Det är handledarens ansvar att i samråd med doktorand och ämnesansvarig professor planera och boka in seminarierna. Doktoranderna uppmanas dessutom att delta i de doktorandseminarier som ges på institutionen under deras doktorandtid. Nedan följer en kort beskrivning av de tre seminarietyperna.

Uppstartsseminarium ska ske inom ett och ett halvt år efter påbörjade doktorandstudier, och syftar till att doktoranden presenterar sin avhandlingsplan.

Halvtidssseminarium ska äga rum när avhandlingsarbetet uppnått 50% och inom rimlig progressionstid i enlighet med den individuella studieplanen. Syftet är att presentera den första artikeln eller kapitlet i avhandlingen och en uppdaterad projektplan/kappautkast.

Slutseminarium ska i normalfallet äga rum när manuset är på en nivå som motsvarar minst 90% av det slutgiltiga avhandlingsmanuset. Syftet är att ventilera ett manus där alla delar av avhandlingen föreligger.

6.4 Doktorsavhandling och disputation

Avhandlingen skall dokumentera den forskarstuderandes förmåga till vetenskaplig metodik och redovisning samt skicklighet att självständigt behandla ett vetenskapligt problem. För doktorsexamen behövs en godkänd avhandling som motsvarar 165 högskolepoäng.

Doktorsavhandlingen skall antingen utformas som ett enhetligt och sammanhängande vetenskapligt verk (en monografiavhandling), eller bestå av en kappa och minst tre vetenskapligt granskade artiklar, varav minst en ska vara ensamförfattad samt att den forskarstuderande är förstanamn på övriga artiklar (en sammanläggningsavhandling). Kraven på kvalitet och omfattning av forskningsinsatsen skiljer sig inte mellan de två formerna. Avhandlingen kan författas på antingen svenska eller engelska. Avhandlingens sammanfattning ska skrivas på både svenska och engelska.

Doktorsavhandling skall muntligen försvaras vid offentlig disputation och ges något av betygen godkänd eller underkänd. Vid betygssättningen tas hänsyn såväl till innehållet i avhandlingen som till försvaret av denna. Opponent och betygsnämndens ledamöter utses av fakultetsnämnden. Bestämmelser angående betygsnämnd m.m. finns i Högskoleförordningen, kapitel 6 samt i anvisningar utfärdade av Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden vid Stockholms universitet.

6.5 Licentiatuppsats och licentiatseminarium

Licentiatuppsatsen skall antingen utformas som ett enhetligt och sammanhängande vetenskapligt verk (en monografiuppsats), eller bestå av minst två vetenskapliga artiklar, som den studerande författat ensam eller med seniora forskare, tillsammans med en ”kappa” (en sammanläggningsuppsats). Krav på kvalitet och omfattning av forskningsinsatsen skiljer sig inte mellan de två formerna. En sammanläggningsuppsats och en monografiuppsats ska godkännas vid ett licentiatseminarium med opponent (minst doktorsgrad) från annat universitet och en examinerande professor eller docent vid den egna institutionen som utses av handledarkollegium. Licentiatuppsatsen kan författas på antingen svenska eller engelska. Avhandlingens sammanfattning ska skrivas på både svenska och engelska.

Examinationen sker i samband med ett offentligen utlyst licentiatseminarium. Licentiatseminariet tillkännages i god tid och att uppsatsen finns tillgänglig vid institutionen i god tid innan seminariet. Den vetenskapliga uppsatsen skall bedömas med något av betygen underkänd eller godkänd.

7 Övergångsregler

Doktorander som har antagits innan den allmänna studieplanen börjat gälla, kan efter samråd med huvudhandledare och studierektor för forskarutbildning, begära att få gå över till denna studieplan. Begäran ska ställas till [beslutande organ]. Den individuella studieplanen ska då uppdateras.

8 Övrigt

I övrigt hänvisas till gällande lagstiftning, riktlinjer vid Stockholms universitet och vid Samhällsvetenskapliga fakulteten samt lokala tillämpningsföreskrifter.

Enligt prefektbeslut från den 16 februari 2012 inrättades vid Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen en särskild rådgivande etikgrupp med uppdrag att med utgångspunkt i gällande lagstiftning och god forskningssed granska alla nya forskningsprojekt, inklusive de forskarstuderades avhandlingsplaner, som avses bedrivas vid institutionen. Samtliga avhandlingsplaner som ska bedrivas vid institutionen granskas av en rådgivande etikgrupp och när det bedöms relevant görs även en anmälan till den nationella etikprövningsmyndigheten.

Övriga kompletterande råd och anvisningar utformas i enlighet med gällande lagstiftning, riktlinjer vid Stockholms universitet, Samhällsvetenskapliga fakulteten och Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen och meddelas i särskilda av institutionen fastställda tillämpningsföreskrifter.

Områdesnämnden för humanvetenskap, Stockholms universitet
Diarienummer: SU FV-4657-19